

Z PŘÍHOD VÁCLAVA VRATISLAVA Z MITROVIC

Odjezd poselstva. Léta Páně 1591 byl jsem dán, já Václav Vratislav z Mitrovic, za pacho-
chole komorní panu Fridrichovi Krekvicovi, který od J. M. císařské Rudolfa za orátora
neb posla k sultánovi Amuratovi III. do Konstantinopole s prezentem poslán, které-
hožto v městě Vídni několik měsícův byvše na prezent, totiž na klinoty, hodiny a jiné
znamenité dary, které pán můj jak císaři tureckému, tak jeho bašům a oficírům darovati
a prezentýrovati od J. M. císařské měl, jsme očekávali, aby z Augšpurku přivezeny
byly; zatím pan orátor šífy, na kterýchž jsme až do Komárna jeti měli, i jiné potřeby,
na touž cestu náležející, sobě přihotovil. Když pak již všecko spraveno a do Vídně
přivezeno bylo, tehdy pan orátor se všemi, kteří do Konstantinopole jeti měli, u J. M.
arciknížete Arnošta audiencí měl, a J. M. ruku políbivše, prvního dne měsíce října léta
1591, rozžehnavše se s milými přáteli, na šífy jsme vsedli a po Dunaji do Višemundu
(Fischamend v Dolních Rakousích), města uherského, čtyry míle od města Vídně vzdáli,
kdež jeden rakouský pán, Unfercokt jménem, na nás očekával, přijeli. Na zámku jeho
týž pan Unfercokt pankyt držel a velmi dobře nás choval...

V Komárně. Čtvrtého pak dne téhož měsíce září, když již všeckno přihotoveno bylo,
z Višemundu jsme do Komárna přijeli. Tu jest ráno do Ostřehoma k Mahometovi be-
govi napřed odesláno a o příjezdu pana orátora oznámeno, tak aby co nejdříve pro

lepší bezpečnost proti nám šífy s průvodci poslal; zatím nám pan Erasmus Braun, který nejvyšším na Komárnu byl, pankyt držel. A po obědě procházeli jsme se v městečku, ano i pevnost spatřivše, tu jsme na Komárně až do 7. dne září odpočívali, až když konečný kundšoft přišel, že Turci na nás v obyčejném místě v pěkných rovinách, aby nás přijali, očekávají. Tehdy my všichni téhož dne září z Komárna jsme vyjeli, a provázelo nás knechtů, avšak bez ručnic, toliko s zbraněmi při boku, s hejtmanem jejich okolo 300 osob po zemi a husařů našich uherských okolo 50 na koních a po Dunaji 15 nasadišt aneb šífů, střelby tři kusy na každém šifu, uherských vojákův 25 osob s ručnicemi, dlouhými dardami (kopími) s pěknými praporečky na koncích. A tak jsme po Dunaji několik hodin jeli, až jsme turecké nasadišti aneb šífy, jichžto deset bylo, uzřeli.

Na turecké půdě. Kterézto šífy rovny a podobny ve všem našim byly, toliko že na špici jeden kousek a naši po dvou měli; po zemi okolo sto koní Turkův velmi pěkných a opravně připravených, ti také proti nám vyjeli, a jak nás uhlédali, koně své zabodše, až k samému Dunaji harcovali. Tu pan orátor šífy zastaviti poručil, a vystoupivše na břeh, s Turky přátelsky jsme se vítali a hned tak společně na šífích obědvali. Bylo se jistě člověku, který toho prve nikdy neviděl, nač podívati, jak Turci pěkné koně, kopí s praporci, šavle stříbrem, zlatem a drahým kamením vykládané, šaty velmi pěkné, modré a červené, uzdy, sedla, rystunky pozlacené měli, a summou hned smejšším, že jsou se tak naschvále opravně vypravili.

Tu po obědě s křesťany jsme se rozžehnali a Turci nás v svou ochranu přijali, a svázavše své šífy k našim, nás po Dunaji až k Ostřehovu (Ostřihomi), kteráž jest nejprvnější pevnost a zámek panství tureckého, táhli. Tu nám Machomet sanžak [tím slovem Turci jmenují, jimž od sultána sanžak, to jest praporec, na jehož vrchu jest pozlacená koule, znamení jízdných, dán a svěřen bývá] tři janičáře k stráži, kteří by nás opatrovali a jako za guardii byli, poslal . . .

V Bělehradě. Dvacátého druhého octobris (října) spatřili jsme Bělehrad, z kteréž strany Dráv a Tisa do Dunaje vpadají. Na té Bělehrad leží v tom místě, kde se Sáva s Dunajem schází. Tu jako v posledním koutě toho předhoří stojí staré město po starodávnu stavené, mnohými věžmi s dvojími zdmi ohrazené; ze dvou stran ty řeky, o nichž jsem napověděl, k němu tekou. Z té pak strany, kde se země drží, na dosti vysokém vršku má zámek pevný, s mnohými a vysokými věžmi z tesaného kvadrátového kamene vystavený. Před městem jest množství domů stavených a předměstí veliká, v nichž rozliční národové, jako Turci, Řekové, Židé, Uhři, Dalmaté, Sedmihradští a mnozí jiní, bydlejí. Také téměř po všech krajinách tureckých předměstí vždyckny jsou větší než města; obě spolu podobenství velikých měst ukazují. V tom městě nic obzvláštního není viděti, toliko dům kupecký, v němž kupci svá zboží shromažďují a spolu handlují . . .

Tudy jako branou otevřenou všecko to zlé do Uher se valilo, jimž nyní národ ten soužen jest. Tím jako přístupem po kolikas letech král Ludvík poražen a zabit, Budín, město hlavní, opanováno, Sedmihradská země podmaněna, Ostřehov a jiné pevnosti vzaty; království předtím nejslavnější násilí trpí, národové okolní velikým strachem chřadnou a my, nebozí Čechové, jsme mnoho bíd a neřestí skrze války v Uhřích těchto

časův pocítli, nesčíslná summa peněz ven z země vynesena, nesčíslný počet znamenitých, čistých lidí a našich milých přátel Čechův v Uhřích zůstalo a pobito jest, takže ta Uherská země již nikterakž za to nestojí. A jestliže nám obzvláště svou božskou mocí Pán Bůh pomoci neráčí, jest se obávati, aby také do Rakous a naposledy do naší milé vlasti se nevpeřili, čehož milostivě ten svrchovaný Bůh uchovati rač. K tomu není posavad žádná pravá láska a svornost mezi námi, ti platní, opravdoví Čechové a vlasti otcové zahynuli a velmi jich málo pozůstává, nýbrž veliký počet těch jest, kteří by toho vděční byli, aby cizí národové do těchto zemí vpadli a toto slavné království zahubili...

V Konstantinopoli. Co se položení dotýče města toho, vidí se mi, že to místo hned od přirození k tomu přihotovoeno, aby na něm město císařské vystaveno bylo. Leží v Europě, má téměř před očima Asii a Egypt, po pravé straně Afriku, kteréžto země, ač města nedotýkají, však mořem a pohodlím plavby s ním se jako spojují. Po levé straně jest Pontus Euxinus a jezero Meotské (Azovské moře), Palus Maeotis jináč — jak jej Turci jmenují — Karatengise, totiž Černé moře. Při nich vůkol mnozí národové bydlejí a mnohé řeky ze všech stran do nich tekou, takže nadál i našří nic se v těch krajích k užtku lidskému nerodí, což by na šířích do Konstantinopole velmi snadno dodáváno býti nemohlo. Z jedné strany dosáhá města Propontis (Marmarské moře) aneb moře sv. Jiří, z druhé port a stanoviště lodí činí řeka, kterouž od podobenství Zlatým rohem Strabo jmenuje; třetí strana města země se drží, takže město má formu a podobnost téměř půlostrova a celým hřbetem předhoří do moře aneb do zátoky, kterouž ta řeka a moře vystupující dělá, vybíhá. Pročež uprostřed Konstantinopole velmi veselé a rozkošné jest vyhlédnutí na moře a na horu Olympum, kteráž se v Asii ustavičně od sněhu bělí. Moře má v sobě ryb velikou hojnost, kteréžto jednak z Meotského jezera a Černého moře skrze ouzké moře Bosphorum do moře Aegeum a Prostředzemního plovou, jednak z toho zase do Černého moře, jakž jest přirození ryb, vybíhají v tak velikém množství a v tak hustých houfích, že dosti malou sítkou, když se zatáhne, jich dostatek lapiti se může. A protož přehojný lov tam bývá ryb rozličných a v lacinosti je prodávají, jako megalerův, línů, míků, ouhořův, trylí, pesce de spada, platejsů čerstvých, škumbrů, sardelů a jiných nesčíslných. Řekové na větším díle jsou rybáři a umějí je dobře strojiti. Turkův málo, ačkoliv i Turci rybami, když se na stůl postaví a pěkně přistrojeni jsou, nezhrzejí, zvláště těmi, kteréž oni za čistotné mají. Ale ne každý přirozený Turek, leč renegát poturčený po nich hrubě dychtí; nežli žab, hlemýžďů, šiltkrotů (želv), austríí (ústřic) přirozený Turek, neřku-li jísti, ale ani se dotknouti nechce. Jakož pak i v Zákoně jejich, alkoránu, nečisté ryby i pití vína se Turkům zapovídá a žádný, v jakémkoli důstojenství a úřadě postavený, nepije zjevně, leč tajně, a to na větším díle poturčení; jakož pak k nám do domu potají přicházeli a celé noci pili, až před svítáním tajně zase domů chodívali, a aby žádný nevěděl, nás velikou prosbou prosili. Nežli mládež rozpustilá a vojáci — ti sobě rozkazovati nedají, nýbrž do taverny přijdouce k křesťanům, se dovůle nažerou a nezaplátí; nechce-li hospodář bit býti, musí ani slova jim neříkati. Však podnapijíce se, tu kde křesťana neb žida potkají, hned mu nepřiležitost dělají, a protož křesťan a žid zdaleka se jim vyhni; jináč, nemáš-li jančara při sobě, hned se s baňkou (pohlavek) nebo štusem (rýpnutí) potkáš. A takoví také, jak co zavedou, tak do vězení dání a pro ten výstupek vína pití kyjmi mláceni bývají...

Plán Cařihradu ze 17. století od neznámého autora. Z rukopisu díla Piri Reise. Orientace k jihu

O zábavách tureckých. Viděli jsme také v Konstantinopoli rozličného přirození a způsobu divoká zvířata, ostrovidy, divoké kočky, rysy, hyeny, levharty, nedvědy, lvy tak pitomé (cvičené, krotké) a okrocené, že je po městě na řetězích a provazích vodí, rozličné zeměplazy prve nevidané, rozmanité ptáky, všelijaké hry kejklířské s osly, s koňmi, kozly a rozličnými zvířaty, které se na tom hippodromu, placu, jemuž Turci Almaidan říkají, každodenně provozují. Tu jsou šermy, tu z luku střelení, tu jsou obzvláštní zá-

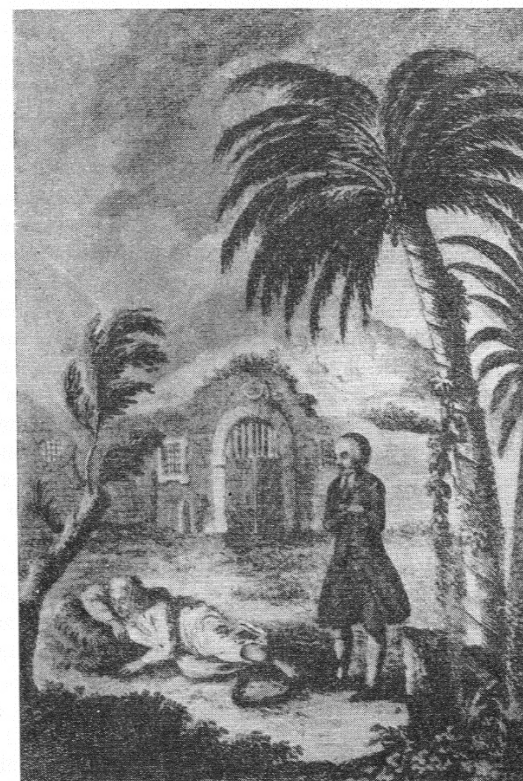
pasníci, nazí, jen toliko kalihoty kožené, olejem napuštěné majíce, aby se jich žádný chytiti a je dobře ujíti nemohl; tu pobízejí v zápas a sami mezi sebou spolu, kdo jim některou aspru dá, zápasí a kratochvílí.

Tu také jsem viděl pobožnost tureckou, nebo nějaký křesťan, chudý Řek, přinesl na týž plac v kleci koliks stehlíků. Tu přišel nábožný Turek, koupil je, a vyňav jednoho, divně vzhůru i dolů, okolo sebe hleděl a něco říkal a breptal. Potomně postaviv ptáka na dlaň ruky, Allaha! vzkřikl a jej pustil a tak do posledního, o tom smýšleje, že velikou poctu Bohu a Mehemetovi učinil, že ty ptáky vysvobodil, a za to že jisté odplaty očekávati má. Též jsem ptáčky tam viděl zelené, tak vyučené, že se dobře na hony vábí: kdokoliv ruku nahoru zvedne, tehdy přiletí, a má-li aspru v ruce, ji nosem (zobákem) vezme a svému pánu donese, kterýž mu za tu aspru zrníčko jakési nebo semínko dá a do klece vundá. A tak jednoho po druhém, kterýchžto ptáků do patnácti měl, z klece vypouští a my také mnoho asper, dávajíce jim, jsme probláznili a prodaremkovali. Tak také daremníci, rovně jako u nás, lid o peníze zahálkami přivozují a připravují. Na témž placu převelikém, dokud pokoj mezi pánem naším a sultánem byl, každý pátek, jež oni za neděli světí, když toliko pěkný čas byl, sjelo se mladých jonákův Turkův a dvořákův okolo osmi nebo devíti set a jeden každý co nejpěkněji přistrojený, sukni neb podolek dlouhý, aksamitový neb šarlatový, kalihoty do kůtků dlouhé, zahrnuté, s pěknými šavlemi, rystunky a sedly a nade všeckno přenadmíru pěknými koňmi, na kterýchž jeli i několik za sebou na povodě (opratích) vedli, majíce každý v ruce dlouhou, mužského palce ztlouští hůlku, půldruhého sáhu zděli co dardu, a malý háček dřevěný při sedle. Tu když se tak všickni sjeli, tehdy se na dvě strany placu rozdělili, a jako se u nás mezi pacholaty pěšky hra, již ritřpíl říkají, hrává a běhá, tak oni na koních proti sobě vyjízděli a těmi hůlkami jeden po druhém házeli: jestli kdo neopatrně dál, nežli by náleželo, vjel, jej zajali a na stranu postavili. Když pak každý tu hůlku vyhodil, tehdy těmi háčky dřevěnými je od země dosahovali, někteří v plném běhu od země je brali, jiní skočíce s koně dolů, svou čerstvost ukazovali, a nevstoupivše do třmenů, do sedla na kůň bez pomoci vyskočili. Jiný pak, když po něm tři čtyři tyčky hodili, někdy jednu, někdy dvě v plném běhu do ruky chytil, a obrátiv se v okamžení, ty, kteří ho prve honili, on zase honil a svými hůlkami ve hřbet trefoval. To proto takové házení mají, aby proti nepříteli dardami mistrně na vojnách házeti uměli; a jest se jistě jejich veliké čerstvosti podiviti, neb tu každý, poněvadž se na tisíce lidu mužského i ženského pohlaví, též předních bašův fraucimor v domích dívá, rekovství dokázati a svou čerstvost ukázati hleděl...

To jest jinačejší kratochvíl rytířská nežli u nás, nebo když my se, dobří přátelé, shledáme, jiného nic před sebe nebereme, nežli že jeden druhého nesmírně pitím a žraním nutíme a užereme, a spadne-li kdo jsa ožralý s schodů, nad tím, že jsme ho tak spravili, obzvláštní potěšení máme a tomu se smějeme. Nechce-li jeden druhému splniti, hned vády, hned pobízení, rvačky a jiné proti Pánu Bohu, z čehož potom soudy i zaneprázdnění pocházejí. Ale již dosti o tom, naprav nás Pán Bůh...

Zajetí poselstva. Asi po dvou hodinách viděli jsme, an ze všech stran lidu na tisíce k našemu domu běží, řadem se stavějí, na střechy lezou. Nevěděli jsme, co to a jaké

divadlo bude, až lidu bylo, že jsme ho přehlédnout nemohli. Nejprve jsme se domnívali, že někde v našem domě hoří. Tot po malé chvíli vidíme, že guardie, která obyčejně při popravách se užívá, upřímo k naší hospodě jde. Za ní subaše, rychtářové a přední lidé jedou, po nichž mistři popravní, biřici a kati, kteřížto v ruce řetězy nesli. Tu oči všeho lidu na náš dům obráceny byly. Jak k domu přijeli, tak subaša s koně a jiní Turci ssedali a jančaři nebo guardie s hřmotem a křikem dům náš otevřeli [nebo jsme se toho nenadáli, nýbrž že náš pán zase k nám přijede, se domnívali] a všichni ouprkem, kde koho dostati mohli, po pavlačích vedli, vlekli a kruh železný na krk vstrčili a řetěz skrze kruh prostrčili. Tak jeden každý co ztřeštěný semotam, kde věděl a mohl, utíkal. Já pak od několika neděl na červenou (úplavici) jsem stonal a na žádné noze státi, nadto pak choditi nemohl. Však nicméně jak jsem viděl, co se s mými tovaryši působí, i já jsem v lůži nezůstal, nýbrž nejvýš pod hambalky (příčná

Vratislav s kaplanem ve vězení

dřeva v krovu) vlezl a od jednoho na druhý skákal, ježto, kdybych byl upadl, na sto kusů rozraziti bych se byl musel. Naposledy všecken bez paměti do svého lůžka zase jsem vlezl, a když již všechny na řetěze měli, ke mně, kde jsem ležel, týž subaša přišel. Nejprve všecko, co kdo mohl, rozebrali a mezi sebou dělili. Potom řekne jeden: „Toto pachole jest mladé a nemocné, může se vyhoyiti a musulmanem býti, nechme ho tu, až se zase navrátíme, dáme ho do sereglio (serail, sultánův zámek), to jest do zámku Ferhat baši.“ Což já uslyšev, neb jsem již něco řeči turecké se naučil a jí rozuměl, vstal jsem z lůžka a řeknu, že já s tovaryši svými zlé i dobré trpěti chci a že tu nezůstanu, prose jich pro odplatu Boží, aby mne tu nenechávali. A tak jenom v košili, beze všech spodních svrškův, vzav přes košili sukni dlouhou, uherskou, tak dolů, kde oni ukování za hrdla byli, veden jsem, a jakž dolů přijdu, tak hned padnu a vstáti nemohu. Tu přijde jeden z katův a dá mně okolo hrdla kruh železný a také řetěz prostrčiti chtěl, ale jeden čaus vzkřikne, aby tak nechal, že choditi nemohu pro nemoc . . .

Mé tovaryše na třech řetězích řadem vedli a já poctivě jen v košili, a to velmi zvolna, na tom špičatém dřevěném sedle jsem za nimi jel. I vedli nás k větší hanbě a posměchu skrze nejlidnější a největší rynky a ulice. A bylo náramně horko, takže velikou žízni zemřiti jsme mohli; někteří nás litovali, jiní pak zuby skřípěli a jen s námi před se, před se, zvěšeti, pravili . . .

Jančaři pak kyji nám cestu dělali. Jak jsem já pak háky na šibenici a na nich dva katy státi s svými skřípci a provazy uhlídal, tu nevím nic, kde jsem se poděl, nýbrž v mdlobách jsem byl a o sobě nic nevěděl. Neb jsme se jináče nedomnívali a nenadáli, poněvadž rovně s jinými na popravě týž proces zachovávají, než že nás zvěšejí.

Nežli tovaryši moji potomně rozprávěli, že jak pod šibenici je přivedli, tu že jsou ještě asi dva kati nahoru vlezli a subaša že jest k nim promluvil, kterak smrt ohavnou před očima vidíme, protože z velké lítosti, kterou nad námi má, nám při hlavě sultána, pána svého, připovídá, chceme-li se poturčiti, že nám hrdlo darováno bude. Ale z milosti Boží žádný toho oumyslu nebyl, nýbrž raději hrdlo ztratiti hotov byl; a také strachem z smrti tak byli omámeni, že nevěděli, živi-li jsou, či mrtvi.

Když jsme asi čtvrt hodiny pod šibenicí postáli, subaša, aby nás k moři, které tu hned blízko bylo, vedli, poručil. Lid obecný, poněvadž nás na háky nezvěšeli, jináčeji se nedomníval, nežli že nás v moři stopí; protož, co živo, k moři běželo, na šify a lodí sedalo, aby se tím lépeji podívati mohli. Jak pak nás k břehu mořskému přivedli, do jednoho šifu, na kterém z Evropy do Asie velbloudy a mezky převažují, téměř po hlavě strčili a nám velmi láli, takže nebozí jeden druhému na těch řetězích hrdla ztrhati mohli . . .

Odstrčivše nás od břehu, přední rychtář a jeho tovaryši s námi na šifu se plavili a my se jináče nedomnívali, nežli že nás stopí anebo na Černé moře do té přehrozné, tmavé Černé věže povevou, neb jsou s námi se tam nahoru zatočili. Tu nás opět napomínali, chceme-li se poturčiti, že již poslední hodina naše jest, poněvadž nás všechny stopiti z poručení Sinaan baši mají . . .

Ve vězení. Dovůle se s námi naprojždějíce, obrátili se k arzenálu císařskému, kde on několik set šífů všelijakých mívá; a tu jsou hned obzvláštní skleповé k tomu udělaní, že se galéry i jiné všelijaké potřeby válečné schovávají. Tu nás zase z šifu vy-

sadili a do velikého, čtverhranného stavení, kteréž velikými a několik sáhů zvýší zdmi mnoho hönův obezděno bylo . . .

Serganti (bířici) kruhy a řetězy s hrdla sundavše a přiskočivše dva neb tři, podrazili každému nohy, že na zem padl. Tak my opět nebozí s velkým strachem jsme očekávali, zdali nás kyji bítí budou. Ale děkuje Bohu, nestalo se teház. Nebo přišli cikánští kováři a ti tomu, který na zemi ležel, železný kruh okolo nohy dali a řetěz protáhli, na kovadlině zanýtovali a druhého tovaryše také na týž řetěz také za nohu ukovali. Když jsme viděli, že nic jiného s námi nedělají, každý se dal k tomu tovaryši, který se mu nejlépe líbil, ukovati; a jak je ukovali, do toho obecního vězení jim jíti kázali. Když pak již všichni tak ukování byli, kromě já a apatykáře, malý mužíček, také nemocný, a my oba pro mdlobu na zemi jsme leželi, tu mne k němu [ač jsem dosti prosil, že oba jsme nemocní a choditi nemůžeme] přece ukovali, an možná nebylo mně ten řetěz uzdvihnouti. Když pak nám do vězení kázali, já vstav, trantýrem jsem na zem zase upadl a vstáti nemohl. A tak jeden Turek udeřil mne hůlkou přes záda, abych vstal, a apatykáře několikráte. Když pak naši nemožnost viděli, poručil kvardián baša jednomu Turku řetěz za námi nésti a dvěma nás vésti až do vězení . . .

Ale žádný smrtedlný člověk, kdo nezkusí, neuvěří, jaký nocleh u vězení jest; nebo ať o blechách, všich, stínkách mlčím, jsou tam nějací černí brouci jako velicí mravenci: ti kdekoliv ukousnou, hned krev vyskočí a tělo oteče tak, že po všem všudy těle, kde by mohl špendlíkem tknouti, místa zdravého nebylo, jak po životě, tak na hlavě i v tváři; k tomu to zateklo, rovně jako když tam děti neštovice mají a stoní. Nám pak, rozkošným takovým noclehům nezvyklým, přenáramně těžko přivyknouti bylo, poněvadž tam velký puch, smrad a horko bylo. Jistě jsem mohl smyslu pozbýti, nad to nade všecko strhla se mi ouplavice neb červená nemoc, takže žádné čtvrt hodiny na místě zůstatí jsem nemohl. Však přece již naposledy kůže tak se na těle oštípala, že víceji vši ani stinek štípání se necítilo; kromě těch šelemských brouků štípání obvyknouti možné nebylo. Tak já ztrápený a nanejvýš zbidněný žádal jsem sobě umřítí, poněvadž můj tovaryš choditi a toho řetězu nositi nemohl. Tu, kde se sedělo, nečistiti a v tom smradu odpočinouti jsme musili. Ten den dali každému dva bochníky chleba a vody, ale já ani druhý den jsem nic jísti ani pítí nechtěl a nemohl, nýbrž Boha prosil, aby mne skrze smrt z té bídý vytrhnouti ráčil . . .

Na galéře. Největší vezír, nemoha se pak nad námi jináčeji pomstíti, tak nám břitvou hlavy a brady oholiti poručil a druhý den všechny na galéry mezi jiné vězně k veslům ukovati dal . . .

Byla pak galéra dosti veliká, po pěti věznicích na jedné bance aneb lavici, kteří jedno veslo společně táhli. K víře věc nepodobná, jaká to bída jest na galérách táhnouti: žádné dílo nemůž na světě těžší býti. Nebo ukovají jednoho každého vězně za jednu nohu na řetěz dolů pod stolicí, aby však volně na tu banku vstoupiti a veslem táhnouti mohl. Když pak táhnou, tehdy pro veliké horko jináčeji nelze nežli nazí býti a to beze všech svrškův táhnouti, nemajíce na svém těle nic jiného kromě katě aneb kalihoty plátěné. K tomu když se z ouzkého moře na široké vyjede skrze Dardanely, dva zámky proti sobě vystavené, tu každému vězni dají také na ruce manipoly neb železné orum-

panty (pouta na ruce), aby se Turkům nezprotivili a brániti nemohli. Tak za ruce i za nohy ukovaní vězňové celý den i noc někdy, když větru není, táhnouti musejí, že kůže na těle nejináč nežli jako opáleného vepře osmahne a horkem se zpuká; k tomu pot oči zalívá a přes všecko tělo svažuje. Z toho překrutná bolest přichází nezvyklým, hedvábným rukám, na nichž se od vesel puchýře co pryskýře nadělají. Avšak přece táhnouti musí; nebo když komito, správce galéry, kterého, že sobě drobet oblevuje, spatří, tak obnaženého buď karvácem, nebo mokrým provazem bije, mlátí, že po všem těle klobás krvavých nadělá. Však musíš mlčeti, na něj se neohlídati ani ouve neříkati, neb hned máš dvojnásobné rány...

V Černé věži. Náš aga za nás pekařům v tom městečku se v rukojemství postavil, aby nám určitě každý den dva bochníky chleba každému dávali, že on při každém kvartálu sám, co za týž chléb přijde, jim peníze odvede. Jakož jest se pak i stalo; nebo při každém kvartálu pekařům zaplatil a třetí krejcar na den za práci svou sobě zanechal, ač pravíval, že nám víceji dvou asper dávatí nechtějí, což my zavděk přijíti jsme museli. A poněvadž mořská, slaná voda se pítí nemůže, od městečka, kteréž při moři leží, několik honův na vršku jest studánka dobré vody; tu každého dne dva džbány té vody nám dávali, takže sotva žížeň [neb tam nadmíru horko bývá] zahnatí jsme mohli, nýbrž pro tuž vodu, když jí jeden víceji vypil než druhý, vespolek jsme se svadili. Protož aby rovnost mezi všemi byla, ujavše se zase svého řemesla punčochářského, jsme se po pěti šesti osobách spojili, jeden bavlnu předl, druhý v hromadu soukal, třetí vázal a tak dále. Když jsme sobě některý peníz [prodávše to, co jsme navázali] utržili neb nám za to někdy mouky, vejce, oleje, chleba, octa, někdy některou aspru poslali, ze spolka všickni jsme se složili, a kolik párků, tolik džbáneků jednostejných jsme koupili a velký dřevěný okřín [mísa], do něhož ty své džbány jsme stavěli. A když se voda přinesla, jeden po druhém, až se všickni spořádali, naplnili, co pak vody v tom okřínku pozůstalo, to jeden po druhém každý den bral a sobě do velikého džbánu schoval. Koupili jsme sobě hrnec velký a oblepili jsme jej hlinou, kterou nám strážní přinesli, a udělali jsme jako pícku z něho; též uhlí a mých jsme za naše vázání rukavic a punčoch dostali. A jsouce již po pěti šesti v tovaryšstvu a nachovavše vody několik džbáneků, tu jsme jeden každý za týden pořád kuchařiti museli. Totiž vezma každý bochníček, dva neb tři chleba, nadrobil do vody, oheň rozfoukal a kaši vařil a svým řemeslníkům jísti dával. Uvázali-li jsou co, to v teplé vodě vypral, někdy časem, když dostatek vody bylo, i košile, co oni zatím nazí poseděli, vyprati, též hlavy zmýti musil a tak za celý týden hospodářem byl; druhý pak týden svého ouřadu postoupiti musel. Přechutná kaše bývala; časem jsme dřevěného (olivového) oleje dostali a sobě ji omastili a prsty po ní lízali. Někdy jsme chleba do sytosti měli, někdy celý den až v samý večer čekati museli...

Když jsme pak již té přehrozně tmě přivykli a tak rád mezi sebou způsobili, dostali jsme knih latinských i německých, totiž bibli, písň, čtení. Předně jak se varta měnila, že den jest, zvěděvše, tu všickni ranní písničku jsme zazpívali a čtení sobě přečtli. Pánu Bohu za naše vysvobození a za vítězství křesťanův proti Turkům se modlili...

Ach, jaké vzpomínání bylo do naší milé vlasti! Kterak jsme sliby činili, pomůželi

Brokoffův náhrobek Vratislavů z Mitrovic v kostele sv. Jakuba v Praze

nám Pán Bůh, jak chceme dobří býti! A kolikrát sobě jsme nádeníci u našich přátel býti, abychom se do sytosti chleba najísti mohli, vinšovali, na předešlou skvostnost a zbytky vzpomínajíce a naříkajíce, a že jsme sobě tak lehce darův božích vážili, srdečně jsme litovali. A chtějíce rádi věděti, jsou-li pak ještě rodičové a přátelé naši živi, a majíce známost s jedním vysloužilým vězněm v Galatě, co jsme tak navázali do punčoch a rukavic i měšců tureckých, jemu po našem jednom kvardiánu (strážci), aby nám to zpeněžil, jsme posílali a tajně listy skrovně zaobalené, aby skrze Benátky do Prahy dodány byly, jsme dodávali. Což on věrně v tom se zachoval a potrav nám za ty peníze, co utržil, nakoupil i listy, že do Prahy dodány byly, bedlivě posílal. Jakož ode mne asi troje nebožtíkovi panu Adamovi z Hradce, jakožto nejvyššímu purkrabí pražskému, patronu mému, který mne do Turek dáti ráčil, se dostaly, v nichž jsem o našem vězení i jiných tehdejších tureckých věcech J. M. oznamoval a za nějaký fedrunk žádal.

Chtěje také turecké řeči a jejich písmům se naučiti, abych někdy vlasti své tím posloužiti mohl, počal jsem se turecky čísti učiti, a přiloživ pilnost, ve dvou měsících jsem mluvíti a již turecky čísti počal. Nebo ke mně jeden turecký kněz do vězení chodíval a mne učil, za kteroužto práci jeho jistou věc od punčoch a rukaviček jsem mu dáti připověděl, nebo se ještě dva moji tovaryši učili, což tomu Turku velmi s podivením bylo, že jsem jak řeč, tak jejich litery brzce pochopil, a všudy divy o mně vyprávěl...

Na svobodě. Náš pak aga vida nás proti prvnějšímu způsobu veselejší, hned tomu, že peníze máme, porozuměl, a kterak se nám dařilo, se tázal. Tu my jemu ruky políbivše, těch dvě stě dukátů na klín jsme vhodili, a abychom již víceji do vězení nechodili, nýbrž i naši tovaryši ven propuštěni byli, jsme prosili. Přijal je s vděčností, potřepával nás na hlavu, že jsme dobře učinili a jemu takové peníze vedle své přípovědi odvedli, že nás dnes všecky z želez vybiti a ráno propustiti a do Galaty k englickému poselství doprovoditi poručí; jakož pak ihned od kovářův cikánských z želez a z pout jsme vybiti. Pro radost celou noc jsme nespali, nýbrž naše hadry v hromadu svázali, něco věžňům nebohým, kteří tam po nás zůstali, rozdali a s nimi se žalostně rozžehnali...

My naráno z věže té přetmavé, Černé, rovněž v den památný svatého Petra a Pavla, apoštolův Páně, jsme vyšli a v ní dvě léta a pět nedělí oustavně seděli a agovi našemu z takové jeho k nám náchylnosti a prokázané milosti i jiným strážným děkovali, a že jim pěkných nožů a agovi hodinky bijící poslati chceme, připověděli; jakož jsme potomně tak učinili. Tu nás aga do Galaty města k englickému poslu dovésti dal, kterýžto nás laskavě a přívětivě přijal, lázeň nám připraviti a z těch nečistot obmýti poručil. Jakou jsme my radost z té svobody naší měli, vypraviti možné není, nežli kostely neb kláštery katolické, jichžto sedm jest, jsme navštívili a Pánu Bohu z vysvobození z tak přeukrutného vězení poděkovali, a aby naším průvodčím a milostivým ochráncím až do naší milé vlasti býti ráčil, jsme zkroušeně žádali...

Soli Deo laus et gloria, Bohu jedinému čest a sláva.